

Скарб

Раїса Гончарова

*Присвячена пам'яті всіх загиблих від рукотворного голоду в Україні
у 1932-1933 роках*

*Повз ті дороги сліз й нестями
Пройшов мільйон байдужих ніг.
Та пам'ять проросла хрестами
На перехрестях тих доріг...*

Дійові особи:

Марія Станіславівна – завідувачка сільським клубом, безпартійна;

Оксана (16 років) – жителька села Гаврилівка;

Лариса (20 років) – наречена Сергія;

Надійка (18 років) – подруга Лариси;

Тамара Михайлівна – кухар батальйону НКВС;

Сергій (26 років) – заробітчанин, майбутній архітектор;

Микола (26 років) – заробітчанин;

Селянин – житель села Гаврилівка;

Дід – Яків Юрченко – житель села Гаврилівка;

Светлов Аркадій Йосипович – командир батальйону (Комбат);

*Суслов Ігор – командир відділення (з односельцями розмовляє на
українській*

мові, з військовим начальством – на російській);

Хатаєвич Мєндель Мάρкович – перший секретар

Дніпропетровського обкому КП(б)У (розмовляє російською мовою);

Голуб – зав відділом радянської торгівлі;

Симоненко Мирон – голова колгоспу (розмовляє на суржикі);

Царьков – слідчий особового відділу НКВС;

Мелешко Іван (55 років) – заможний спекулянт;

Супруненко Микола Іванович – головний агроном колгоспу.

Епізодичні ролі:

Андрій Дещук, Кабанов – червоноармійці;

Три жіночки літнього віку – жительки села Гаврилівка.

Перша дія

Сцена перша

Київ. 2012 р.

Гарний весняний день. Невеличкий сквер на околиці міста. На передньому плані в

тіні дерева стоїть велика лавка. Через деякий час в напрямку лавки йде молодий хлопець в кепці та яскравій літній куртці, рукави якої закачані по лікті. Це Микола. Він повільно сідає на лаву, дістає з кишені штанив мобільний і щось жваво набирає на клавіатурі телефону. Далі дивиться по мобільному фільм, жваво реагує, посміхається.

З лівого боку по стежині в напрямку лавки легкою ходою йде, майже летить, гарна молода дівчин. Це – Лариса – наречена Сергія. Вона в прекрасному настрої, у неї тут побачення.

Микола сидить спиною до неї. Помітивши, що лавка зайнята, Лариса проходить повз неї і стає неподалік, чекаючи свого Сергія. Потім починає ходити туди-сюди, раз-по-раз поглядаючи на годинника.

МИКОЛА (запримітивши Ларису, не вимикаючи своє кіно). Я можу попросити таку файну дівчину сісти поруч?

ЛАРИСА. Перепрошую, ви до мене?

МИКОЛА. Авжеж. Лавка велика, місця всім вистачить.

ЛАРИСА. Дякую, я не втомилась.

МИКОЛА (намагається сподобатись дівчині). Чому ти відмовляєшся? Якщо ти мене боїшся, ми можемо помінятися місцями: я встану, а ти будеш сидіти на лаві. А то мені якось незручно сидіти, коли така красуня стоїть поруч... (Микола піднімається з лави).

ЛАРИСА. Дякую. Ми ж не в трамваї... І не хочу я сидіти. Я сьогодні вже відсиділа половину дня.

МИКОЛА. Так ти, мабуть, студентка?

ЛАРИСА. Так.

Микола вимикає телефон, піднімається з лави і підходить до Лариси.

МИКОЛА. То, може, розповіси, де і на кого ти вчишся?

ЛАРИСА. Це не входить до моїх планів.

МИКОЛА. А що входить до твоїх планів?

ЛАРИСА. Я чекаю на свого коханого. Він з хвилини на хвилину буде тут. Очевидно десь застряв у пробці.

МИКОЛА. То він у тебе такий крутий? Він що, може, й на власному "Мерсі" сюди приїде?

ЛАРИСА (посміхаючись). Та ні, хіба ж то можна в сквері їздити на автомобілі? Та й, зрештою, він ще на "Мерса" не заробив.

МИКОЛА. А він у тебе що, заробітчанин?

ЛАРИСА. Та зараз мабуть чверть Києва заробітчани... у власній державі... У регіонах робочих місць не вистачає, от і їдуть до столиці, де всі гроші крутяться. В надії, що і їм щось перепаде...

МИКОЛА. Заробітчанами не перепадає, вони заробляють власними мозолями. Як ось у мене.

Микола розкриває долоню, щоб показати свої мозолі, в цей же час він помічає, що

у нього розв'язався шнурок на черевикові.

МИКОЛА. Вибач, я зараз... Лишень перев'яжу шнурівку. Сподіваюсь, що ти не втечеш, доки я зашнуруюсь...

Микола кладе мобільний телефон до кишені, присідає і зашнуровує черевика.

До Миколи та Лариси, не поспішаючи, підходить наречений Лариси – Сергій з букетом квітів. Вони його не бачать. Сергій, побачивши, що Лариса не одна, ховає букет за спину.

ЛАРИСА (першою побачила Сергія). А ось і мій хлопець! Сергійку...

Миттю кидається до Сергія. Проте Сергій зупиняє її, виставляючи вперед руку.

СЕРГІЙ. Хто це з тобою?

ЛАРИСА. Не знаю.

СЕРГІЙ (ревниво). Як це не знаєш? Ти стоїш, розмовляєш, і не знаєш з ким?

ЛАРИСА. Та заспокойся, Сергію. Тебе довго не було, подивись (*Показує йому годинника*). ти запізнився аж на цілих двадцять хвилин.

СЕРГІЙ. Вибач. Я не думав, що потраплю в пробку на Лайоша Гавро.

ЛАРИСА. А чому не зателефонував мені? Адже я хвилювалась...

СЕРГІЙ. Я б радий був... але у мене розрядився телефон. Виходить так, ніби я виправдовуюсь перед тобою...

ЛАРИСА. А ти ревнивець... Я колись сама добиралася з Троєщини до Політеху аж годину сорок п'ять хвилин...

СЕРГІЙ. Так все-таки, хто цей незнайомець?

Микола піднімається на ноги, розвертається обличчям до Сергія.

МИКОЛА. Невже не впізнаєш? Отакої! Ми ж не бачилися з тобою всього лише два дні. Як одягнув нову куртку та картуз з секонд-хенду, так одразу став не впізнаваним? А що, коли я раптом надіну зовсім новий костюм?

СЕРГІЙ. Микола!? Здоров! Як ти тут опинився?

МИКОЛА. Здоров. Та я щойно з Петрівки... За диском їздив. По конструюванню висоток.

СЕРГІЙ. Ти що, теж збираєшся стати студентом?

МИКОЛА. А чому б і ні?

СЕРГІЙ. Гаразд, про це потім поговоримо. Добре, що я тебе зустрів, зараз я тебе познайомлю зі своєю дівчиною.

МИКОЛА. Ми ніби вже трішки познайомилися, правда, я й досі не знаю як її звати.

СЕРГІЙ (*до Миколи*). А ось, познайомся, будь ласка, моя наречена – сама най-най-найвродливіша та най-най-найцінніша дівчина – Лариса, Ларчик. Мій безцінний скарб...

МИКОЛА. Аж надто приємно. Не те, щоб доторкнутись, а хоч подивитись на цей скарб...

СЕРГІЙ (*до Лариси*). А це мій співробітник. Можна сказати, друг – Микола. (*Микола подає руку Ларисі*).

ЛАРИСА. Лариса. Теж заробітчанин?

СЕРГІЙ (*до Миколи*). Вже все встиг розплескати? А ще говорять, що дівчата

балакучі...

МИКОЛА. Та хіба ж я знав, що це твоя дівчина? Вона і мені сподобалася...

СЕРГІЙ. Запізно. Ми вже подали заяву до ЗАГСу. *(До Лариси)*. Ларчик, це тобі. *(Вручає букет)*.

ЛАРИСА *(приймає букет, нюхає)*. Як пахнуть... Дякую.

Лариса цілує Сергія в щоку. Сергій міцно притискає її до себе.

МИКОЛА *(зачаровано дивлячись на закоханих)*. То на коли збиратися на весілля?

СЕРГІЙ. А ти впевнений, що тебе буде запрошено?

МИКОЛА. А як же без мене? Ти ж сам колись казав, що без мене і вода не освятиться... Ти ж щойно перед Ларисою сказав, що я твій друг. Сказав?

СЕРГІЙ. Сказав. Ну то й що?

МИКОЛА. А то. Друзів не лише запрошують на весілля, а ще й свідками беруть!

СЕРГІЙ. А тобі так хочеться до нас в свідки? *(Дивиться на Ларису)*. А що, може й справді візьмемо його в свідки?

ЛАРИСА. Тобі видніше. Якщо ти рахуєшся з моєю думкою, то я не проти.

МИКОЛА. Дякую за довіру.

СЕРГІЙ. Ти не дякуй. Це я подякую тобі, коли все зробиш так, як того велить весільний звичай. Правда, кохана? *(Обіймає Ларису)*.

ЛАРИСА *(звільнившись з обіймів)*. Так, Сергійку... Мої батьки без виконання весільних обрядів, прийнятих в наших краях, мене тобі нізащо не віддадуть... Один викуп нареченої чого вартий... *(Посміхаючись)*. Я вже не кажу про катання батьків на другий день після весілля... Зауваж, на двоколісній тачці до найближчої річки...

СЕРГІЙ. А якщо у нас поряд нема річки?

ЛАРИСА. Ну то озеро...

СЕРГІЙ. Озера теж.

ЛАРИСА. Ну хоч якась калюжа є?

СЕРГІЙ. Лише після дощу... А, може, якимось без цього обійдемося?

ЛАРИСА. Ні, без цього весілля просто не буде... Коли я була ще маленькою, то мого двоюрідного брата так накатали на другий день весілля його сина, що він не міг сісти цілих два тижні... Адже в тачку нічого не стелять. А дороги по селах у нас сам знаєш які... Люди довго згадували це весілля...

МИКОЛА. Весело... Я все зроблю так, як вам треба. Ось тільки...

СЕРГІЙ. Ти про дівчину-свідка?

МИКОЛА. Так.

ЛАРИСА. Легше простого. У мене є чудова подруга...

МИКОЛА. Скажи хоч, як її звати?

ЛАРИСА. Надійка.

МИКОЛА. Мені чомусь не дуже подобається це ім'я...

ЛАРИСА. Колю, ім'я це лише ім'я, можливо це якийсь знак долі і у тебе незабаром теж з'явиться надія на переміни в житті...

МИКОЛА. Ти так вважаєш?

СЕРГІЙ. Нічого випадкового в нашому житті не буває...

ЛАРИСА. Випадковість це прояв закономірності.

МИКОЛА. Навіть так?

СЕРГІЙ. А ти думав... Ну, гаразд. А зараз я повинен ще встигнути на "рандеву" з одним багатеньким замовником. Якщо вдасться, тьху, тьху, тьху, щоб не зурочити... розкрутити його на мій варіант, то це буде остання моя остання "шабашка". Тоді в мене вистачить грошей не лише на весілля, але й на майбутнє навчання. Потрібно підтягуватись до рівня Ларчика...

МИКОЛА. Так у тебе теж закінчений один курс універу.

СЕРГІЙ. Так, плюс академка три роки...

ЛАРИСА. Хлопці, у мене на сьогодні теж є грандіозний план. Я маю встигнути до бібліотеки, щоб підготуватись до семінару, а потім... а потім зайду до подружки.

СЕРГІЙ. Ти чогось не договориєш...

ЛАРИСА. Саме час придивлятись до весільних суконь...

СЕРГІЙ. А мені хоч одним оком можна буде подивитись?

ЛАРИСА. Нізащо! Це погана прикмета - побачити наречену у весільній сукні, звичайно, до самого весілля.

СЕРГІЙ. Гаразд. Я хоча й не вірю в твої прикмети, але підкоряюсь.... Я вам обом, *(Грайливо погрозуючи пальцем)*. окремо кожному, по черзі, зателефоную, розповім результат. А потім зустрінемося. І тоді й більш детально обговоримо сценарій нашого весілля. Розпишемо обов'язки, хто, що, коли... Згода? *(Микола та Лариса кивають головами)*. А зараз, будьте. *(Подає Миколі руку. Цілує Ларису)*. Побажай мені удачі, мій най-най-найкрасивіший та най-най-найцінніший в світі Ларчику...

Лариса та Микола в один голос: "Удачі!" Сергій швидко залишає їх, а Микола вмикає музику.

Сцена 2

Через місяць. Сквер на околиці міста Києва. Вечоріє. Молоді люди: Сергій та Лариса ідуть по алеї на відстані протягнутої руки одне від одного. Помічають на алеї намальовані крейдою кольорові дитячі клітинки з цифрами та буквами. Лариса тут же починає стрибати.

ЛАРИСА. О, Сергійку, дивись, Що тут намальовано...

СЕРГІЙ. Точно. Якись діти гралися тут.

ЛАРИСА *(весело)* Сіренький, давай і ти.

СЕРГІЙ. Не хочу.

ЛАРИСА. Чому?

СЕРГІЙ. Я дуже втомився. Чесно.

ЛАРИСА. Ну, давай хоч трішечки побавимось, як діти. У мене сьогодні було чотири пари, а ще дві години я відсиділа в бібліотеці... Давай я тебе підтримаю і ми вдвох пострибаємо.

СЕРГІЙ. Ларочко, я сьогодні так настрибався з поверху на поверх, що у мене і зараз сходи перед очима. І не голіруч. То з матеріалами, то з інструментом, а, в

основному, з бетонним розчином. Як-не-як, а третій поверх...

ЛАРИСА. Якщо будеш мало рухатись, то в сорок років будеш мати дуже великий живіт. Тобі цього треба? Зачекай, а де ж твої підсобні робітники?

СЕРГІЙ. Хазяїн перекинув їх на свій другий об'єкт, сказавши, що нам з Миколою буде зажирно, як колись висловлювався мій батько.

ЛАРИСА. І чим він це пояснив?

СЕРГІЙ. Невже не розумієш постулату: хазяїн завжди правий.

ЛАРИСА. А коли не правий?

СЕРГІЙ. Він вважає, що завжди правий. Це як колись в армії. Пункт перший: Командир завжди правий. Пункт другий: Якщо командир не правий, дивись пункт перший.

Світло, що освітлює алею скверу, гасне, але лишається бліде світло від будинків, що розташовані за проشارком дерев. Алея від цього освітлення перетворюється в казкові пейзажі з видовженими стовбурами дерев та листя.

СЕРГІЙ. Знову вимкнули світло. І здається по всьому скверу. Цікаво, чи надовго?

ЛАРИСА. Кілька років підряд в кінці року на деякий час вимикають світло. Економлять... Хіба ти не зауважив?

СЕРГІЙ. Їм видніше. Зараз наші очі звикнуть до темряви.

ЛАРИСА. У всьому цьому є бодай часточка позитиву.

СЕРГІЙ. Це точно.

ЛАРИСА. Зате, подивися, як сквер одразу перетворився на якийсь казковий пейзаж... Придивися уважно, здається, он там вимальовується якась фігура...

СЕРГІЙ. Це лише твоя уява... Темрява... Друг молоді...

ЛАРИСА. Минулого разу, коли вимкнули світло, ти освідчився мені... Що буде на цей раз?

СЕРГІЙ. У нас все буде добре. Знаєш, я тоді так боявся, що ти мені відмовиш...

ЛАРИСА. Сергійку, а тобі, що, ніколи дівчата не відмовляли?

СЕРГІЙ. Коли б не відмовляли, то я давно вже був багатоженцем...

ЛАРИСА. Ой, ой, ой, який ти у нас популярний...

СЕРГІЙ. Ларочко, краще іди-но сюди, швидше, а то коли і в будинках вимкнуться світло, де я тоді тебе шукатиму? По всьому скверові? Чи ти не боїшся темряви?

ЛАРИСА. Боюсь. І дуже.

СЕРГІЙ. Чому?

ЛАРИСА. Мене часто в дитинстві залишали вдома одну. В дитсадок тоді не можна було без "блату" влаштуватись.

СЕРГІЙ. Хіба твої батьки не могли дати завідуючій дитсадком хабара?

ЛАРИСА. Якого хабара? При їхній-то копійчаній зарплаті? Вони завжди ледве зводили кінці з кінцями... Були часи, що вони один пакетик чаю тричі використовували...

СЕРГІЙ. Так все-таки, що тебе так налякало, що ти до цього часу боїшся темряви?

ЛАРИСА. Одного разу батьки мої поїхали садити картоплю. А огорог був далеко за

містом. Старший брат та сестри були в школі. А мене лишили вдома одну на цілісінький день. Я була така маленька, що ледве вилізла на лаву, щоб подивитися у вікно, що там робиться на вулиці. Так ось.

СЕРГІЙ *(посміхаючись)*. Мені вже страшно...

ЛАРИСА. Будеш сміятися, нічого не розповім... *(Лариса ображено надула губи)*.

СЕРГІЙ. Все, все, я уважно слухаю...

ЛАРИСА. Хата наша стояла ніби на острівку, далеко від центру міста, тому практично нічого цікавого у вікно побачити не можна було. Хіба що тих людей з сусідньої вулиці, що зранку поспішали на роботу, а ввечері повертались додому. Але це маленьке вікно на той час було єдиним вікном у великий, як тоді мені здавалося, світ...

СЕРГІЙ. І що, це тебе налякало?

ЛАРИСА. Та ні!

СЕРГІЙ. Тоді що?

ЛАРИСА. Не знаю звідки взявся величезний злий пес на дорозі. Він довго гавкав, а потім, пролізши через хвіртку, влігся біля нашого ґанку. Я з переляку залізла під лавку і там в самому далекому куточку просиділа до вечора, аж до повернення батьків.

СЕРГІЙ. Давай не будемо про сумне.

ЛАРИСА. Давай.

СЕРГІЙ. А, можливо, цей пес якось відчув, що ти залишилася вдома одна і він вирішив повартувати тебе, доки не повернуться батьки?

ЛАРИСА. А я й не подумала про це.

СЕРГІЙ. Хочеш, я розповім тобі одну історію, яка трапилася з моїми батьками, коли я ще був зовсім маленький?

ЛАРИСА. Звичайно, хочу.

СЕРГІЙ. Тоді слухай.

ЛАРИСА. Цікаво буде послухати.

СЕРГІЙ. Мені мої батьки переповідали, що коли ми сім'єю переїхали до Бреста, і вперше йшли до своєї квартири, батько несподівано сказав: "А у нас не годиться заходити до нової оселі без кішки".

ЛАРИСА. Справді існує таке повір'я.

СЕРГІЙ. Я продовжу. А мама говорить: "А де ж ми в чужому місті знайдемо кішку?"

СЕРГІЙ. І ось коли батьки піднялись на третій поверх, а на підвіконні сиділа біленька гарненька кішечка. Ні, навіть не на третьому поверсі, а між другим і третім... Батьки подумали, що вона живе в цьому домі. І почали підніматись вище.

ЛАРИСА. Давай далі...

СЕРГІЙ. Як тільки батьки порівнялись з кішкою, вона зіскочила з підвіконня і побігла попереду батьків, ніби вказуючи їм дорогу. І, зауваж, сама зупинилась перед квартирою номер тринадцять.

ЛАРИСА. Це був номер вашої нової квартири?

СЕРГІЙ. Авжеж. Коли ж батько лише відкрив вхідні двері в нашу квартиру, кішка сама першою прошмигнула туди, при тому, що її ніхто туди не звав.

ЛАРИСА. Оце так історія...

СЕРГІЙ. Це ще не все. Кішка обійшла всі кімнати, попереду нас, наче гід, а потім, з почуттям виконаного обов'язку, всілась на підвіконні у залі. Всі були дуже здивовані.

ЛАРИСА. Ще б пак!

СЕРГІЙ. А коли батьки роздивилися всю квартиру і мама заходилася шукати свій бутерброд в сумці, щоб віддячити кішці, та просто... щезла...

ЛАРИСА. Як це так? Куди?

СЕРГІЙ. Уяви собі, що всі вікна та двері були закриті. Коли батьки усвідомили це, їм стало не по собі...

ЛАРИСА. Мені теж. Це що ж, виходить це була несправжня кішка? Міраж?

СЕРГІЙ. Це залишається загадкою по сьогоднішній день. Але історія ця реальна, як я і ти...

ЛАРИСА. У мене мурашки по спині...

СЕРГІЙ. Іди, краще я тебе обніму, одразу стане і тепліше, і веселіше... і зовсім не страшно...

Лариса підходить до Сергія, він обіймає її.

ЛАРИСА. Ти – як моя мама... *(Лариса та Сергій йдуть і сідають на лаві).*

ЛАРИСА. Коли я була маленькою, і мене хтось образить, одразу чимдуж біжу до мами, і коли вона мене обніме, її руки, наче теплі ангельські крила, здається відсікають від мене все погане, мені одразу стає так приємно і хороше, затишно і спокійно, що всі мої маленькі проблеми стають якимись незначними, невиразними, в порівнянні з великим світом, де беруться сили і вже нічого ніяк не страшно...

СЕРГІЙ *(обнімає Ларису)*. Моя ти маленька, незабаром я тебе буду захищати... Ми одружимося, обоє закінчимо навчання: ти станеш ландшафтним дизайнером, я – архітектором, у нас все буде добре. Повір. Саме головне, що ми знайшли одне одного... в цьому величезному дорослому світі... Саме головне... Вдвох ми все здолаємо... Я знаю.

ЛАРИСА. А якщо ми не зможемо знайти роботу? Он скільки зараз молодих людей не знають, де себе приткнути... зауваж, навіть після закінчення ВНЗ.

СЕРГІЙ. Навіть якщо не вдасться одразу знайти роботу, нічого страшного, поїдемо за кордон, здобудемо досвід, будемо займатись самоосвітою, зараз же стільки можливостей...

ЛАРИСА. Це точно. Головне, щоб удвох...

СЕРГІЙ. Аякже. А за цей час, світ не стоїть на місці, дивишся, і в нашій країні приймуть потрібні закони, і ми зможемо легко, як говорять, в одному вікні, за п'ятнадцять хвилин, відкрити свою справу. Наприклад фірму по реставрації маєтків... З ландшафтним дизайном біля них? Ти віриш мені?

ЛАРИСА. Я тобі вірю.

СЕРГІЙ. Без віри не можна жити...

ЛАРИСА. Послухай, адже можна запропонувати власнику маєтку вставити бодай один вітраж... Як на мене, вітраж це так романтично.. і загадково... Тим більше, що ти цю професію освоїв на всі сто.

СЕРГІЙ. Звичайно. За ці роки я навчився не лише багатьом професіям, але й добре спілкуватися з замовниками, що являється якщо не головним, то принаймні пріоритетним.

ЛАРИСА. Можливо і я тобі дещо зможу підказати по дизайну... Щоб кожен маєток мав своє обличчя...

СЕРГІЙ. Авжеж. Я на це розраховую... Давай я увімкну мелодію і ми трішки посидимо тут, доки не увімкнуть світло.

Сергій дістає свій мобільний, вмикає його, перебирає мелодії, знаходить приємну, легку інструментальну музику.

СЕРГІЙ. Твоя улюблена... "Only you" (Тільки ти).

Сергій обнімає Ларису. Затемнення. На екрані кадр за кадром виникають чудові краєвиди вечірнього Києва.

Сцена 3

Київ. 2012 р.

В дуже великій кімнаті йде ремонт. Біля стіни лежать декілька мішків з будівельною сумішшю, фарбою, посередині кімнати розставлені ємності для її замішування, на підлозі пара кельм і терка, якісь ганчірки, маленький ослінчик. До кімнати заходять двоє енергійних молодих хлопців з розкішними чупринами. Це заробітчани: Сергій та Микола. Обидва в забрудненому робочому одязі, у Сергія в руках велика скринька з будівельними інструментами, у Миколи – кепка. Сергій неквапно виймає інструменти зі скриньки і розставляє їх по підлозі. Микола обходить кімнату по периметру, продивляючись під різним ракурсом попередню роботу. Потім до Миколи приєднується і Сергій, натягнувши на голову бейсболку.

СЕРГІЙ. Чудні діла твої, Господи! (Зриває з голови брудну бейсболку і жбурляє її в оштукатурену стіну). От скажи, Коль... Якого біса цей жирний кабан хоче? (Підходить до стіни і проводить по ній рукою). Хлопці старалися, по маячках вилизували його кляті стіни! Вирівняли. І що? Розчин не той? Так це питання не до нас, а до прораба! Хтось недочув, а нам збивати!? Всю штукатурку?

МИКОЛА. Охолонь, Сірий... Нам за це платять гроші. Досить непогані гроші... Знаєш, як на мене, то цю стайню дійсно легше було розвалити і хутенько збудувати щось більш пристойне. Цій будівлі мабуть років сто!

СЕРГІЙ. Говорять, що тут раніше клуб був. Потім комуналка, потім ще якась установа... Я у сторожа питаю. Він саме вчора тверезий був... Хай йому грець. Давай працювати... Час іде...

Сергій та Микола беруть молотки і зубила і починають збивати свіжу штукатурку. Через деякий час Сергій зупиняється, бере віник і відмітає від стіни збиту штукатурку.

На якомусь з ударів молоток Миколи провалюється в пробитий отвір в стіні і він мало не падає в пробитий отвір.

МИКОЛА. Рятуй, Сірий! (Сергій встигає притримати товариша за спецівку).

СЕРГІЙ. Ого! А це що таке? Портал у другий вимір? Чи, може, там захований

скарб? (Озирається).

МИКОЛА. Дійсно цікаво... Давай трохи розчистимо отвір і я посвічу і ми детально все тут оглянемо.

Микола б'є молотком по всьому периметру отвору, збільшуючи та вирівнюючи його, далі бере у Сергія запальничку, просовує руку в отвір і намагається роздивитися, що це за порожнина.

МИКОЛА. Блін, Сірій, там таки щось є! В самому далекому закутку.

Віддає запальничку Сергію і по лікоть запускає руку в отвір. Через мить дістає з отвору пакунок з старої тканини, перев'язаний посірілою від часу мотузкою.

МИКОЛА. Що це в біса таке?

СЕРГІЙ. Я ж тобі казав, якийсь час тут проживали люди. Комуналка була. Мабуть хтось багатенький щось приховав від пильного ока радянської влади...

Микола починає здувати пил з пакунку, потім струшувати рукою.

СЕРГІЙ. Обережно, не розбий...

МИКОЛА. Хіба таке можливо, щоб до цього часу його ніхто не знайшов...

СЕРГІЙ. Все може бути. Це ж центр міста. Можливо колись тут проживав хазяїн магазину торгсинів? Коли це так, то нам справді повезло...

МИКОЛА. А я про такі магазини і не чув.

СЕРГІЙ. Я колись випадково натрапив на статтю про ці магазини.

МИКОЛА. Ну хоч в двох словах...

СЕРГІЙ. Вони були організовані в тридцятих роках при Наркоматі зовнішньої торгівлі, в колишньому Союзі, для торгівлі з іноземцями... куди можна було здати дорогоцінні вироби: золоті та срібні обручки, завушниці та інші сімейні скарби, натомість купити харчові продукти. А вже тридцять другому ці магазини розпочали торгівлю не з іноземцями, а з голодуючими селянами...

МИКОЛА. Оце так новина... Я хочу дізнатись про це більше.

СЕРГІЙ. Я обов'язково постараюсь знайти оповіді очевидців.

Сергій підходить до ослінчика, бере його, підносить до Миколи, ставить на підлозі, мовчки запрошуючи його сісти, бере порожню ємність з-під фарби, перевертає її і вмощується поряд з ним. Микола обережно розв'язує мотузку й поволі розгортає пакунок, кидаючи на підлогу ганчір'я, яким було обмотано пакунок. В пакунку хлопці бачать два великих саморобних конверти. Микола бере верхній конверт.

МИКОЛА (читає). "Пробачте мені, люди"... Ігор Суслов.

МИКОЛА (бере нижній конверт, читає). "Моє довге життя, це кара ось за це".

Микола передає конверт Сергію, а сам відкриває перший конверт і дістає звітти учнівський зошит. Розгортає його.

МИКОЛА. Схоже на те, що хазяїн пакунку вів щоденник. А що там у тебе?

Сергій дістає з конверта паперовий прямокутник.

МИКОЛА (читає). "Мене перевели з Приволзького гарнізону, до Дніпропетровська першого квітня тисяча дев'ястсот тридцять третього року... Тоді це називалося кадровим

укріпленням, та я був родом з цих місць. Вже через тиждень мене у складі загону НКВС передислокували в Повітянський район, а ще через тиждень в одному із сіл сталася надзвичайна подія".

На екрані почергово з'являються слайди:

Подвір'я сільської хати. Червоноармійці забирають мішки зі збіжжям, селяни чинять опір, діти, жінки голосять, діти плачуть.

Чорно-біла світлина на великому екрані: на ній мертва дитина лежить просто на вулиці, повз неї йдуть виснажені люди.

Червоноармієць забирає у шестирічної дитини саморобну ляльку, котру вона притискає міцно до грудей. Червоноармієць смикає ляльку за рукава, з ляльки висипається зерно.

Три підводи з мішками збіжжя під охороною рухаються за село.

Вечір. Мішки зі збіжжям червоноармійці висипають просто неба неподалік од лісу й підпалюють.

Сцена 4

Україна 1933р.

Комісія сільради в складі: Керівника комісії та п'яти осіб прийшла до господарства Мелешко Івана, щоб стягнути з нього заборгованість. Мелешко почав перешкоджати стягненню.

СУСЛОВ. Ну, що, спекулянте, настав і твій час. Збирайся, підеш з нами до сільради!

МЕЛЕШКО. До сільради? (Подумавши). Я зараз...

Мелешко йде до хати, заходить туди, через хвилину з'являється в дверях своєї хати з обрізом в руках і починає стрілянину по комісії. Пострілом вбиває керівника комісії, а три члени комісії дістають тяжкі поранення.

Сцена 5

Україна 1933р.

В Сільраді облаштований кабінет командира батальйону - Светлова Аркадія Йосиповича. Простора кімната. Вздовж однієї із стін високий, у шість рядів стелаж з книгами, попід вікнами два столи з купами паперів. На одному столі телефон, на іншому - пожовтілий графин і дві, такі ж пожовтілі склянки.

За одним із столів сидить Марія Станіславівна і щось записує у учнівський зошит.

До кімнати стрімко заходять: Светлов Аркадій Йосипович і Сулов Микола. Обидва збуджені.

СВЕТЛОВ (до Марії). Послушай, Марія! Я же приказав нічого не трогать на моєму столі! Утром я не нашол телефонограму от товарища Хатаєвича! Здесь мой кабинет ілі проходной двор?

МАРІЯ. Це сільська бібліотека, товаришу Светлов... Поряд з кабінетом голови колгоспу є чудова кімната... І там набагато просторіше, ніж тут... Але там, на жаль, немає заґратованих вікон та дверей, таких міцних, як тут, без яких ви либонь вже й не уявляєте собі свій кабінет...

СВЕТЛОВ *(до Суслова)*. Ти что-лібо поняв? *(До Марії)*. Ти можеш хоть раз відповісти на нормальному мові? Із всього, що ти сказала, я поняв тільки половину!

МАРІЯ. Тоді вчіть мову, якщо вже приїхали, товариш Светлов. А мова у нас нормальна... На ній Шевченко писав... І не брала я ваших папірців. Шукайте ретельніше у себе...

Светлов махає рукою і сідає за стіл. Покопирсавшись ще декілька секунд в паперах, витягає потрібний документ.

СВЕТЛОВ. Надо же! Как это я утром не заметил... На вот, читай.

Подає папірець Суслову. Той бере, читає, повертає документ Светлову.

СУСЛОВ. Всього ясно, товариш комбат. Встретим товарищей как положено.

СВЕТЛОВ. А как положено, командир? Твої орли прозевали цього бандита Мелешко! Твої! Как он смог просочиться сквозь заслон? Не знаєш? *(Грюкає кулаком по столі)*. А я знаю! Дисципліна ні к чорту во вверенном тебе взводе!

Светлов різко піднімається і починає ходити по кімнаті.

СВЕТЛОВ. Щею п'ятого листопада минулого року ми отримали директиву обкома партії з вимогами термінових і рішучих дій по виконанню закону от сьомого серпня тисяча дев'ятьсот тридцять другого року. С обов'язковим і швидким проведенням репресій і безжалостной, *(Зупиняється)*. слухай, безжалостной справи з злочинними елементами в колхозах. І що ми маємо на сьогоднішній день? Какой-то негодяй расстреливает із обреза представителів робітничо-селянської влади і... буквально растворяется в воздухе! Якщо это не саботаж со стороны твоїх людей, то тогда что это?!

СУСЛОВ *(перелякано)*. Аркадій Йосифович! Товариш командир батальйона! Ви же знаєте мене! Я розберусь... Я этого мерзавца із-под землі достану! Дайте мені трохи часу...

СВЕТЛОВ. Да уж придется достать... Не хотілось би віддавати тебе під трибунал. У нас же і за менше расстреливали. Кстаті о землі, Суслов... Усіх оцелені деревні і щею раз прочеші все подвір'я. Включи уявлення... Можливо, злочинець дійсно нікуди не зник. Затікну де-небудь в норі і жди свого часу.

Суслов швидко рухається віддає честь і виходить з кімнати, витираючи з чола піт. Светлов сідає за стіл і починає розбирати папери.

МАРІЯ. Думаю не знайдете ви Івана, *(з глузом)* товариші...

Марія встає і йде до полиці з книгами.

МАРІЯ. Іван давно вже по воді сплив. В річці течія добра. *(Задоволено посміхається)*.

СВЕТЛОВ *(відірвавшись від паперів)*. Что? Что ты несешь, Мария! В зоні оцелення постійно два воїни в лодці знаходяться.

МАРІЯ. А те й несу. В громадянську Іван Мелешко купу жінок на той бік Лисянки переправив. До білих. Від наруги рятував, бо ваші матроси, мов скажені собаки кидалися навіть на малолітніх дівчат.

СВЕТЛОВ *(іронічно посміхається)*. Делал их невидимими?

МАРІЯ (з глумом). Включіть воображення, товаришу командир... Чай будете пити?

Не дочекавшись відповіді Светлова, Марія виходить до підсобної кімнати. Крізь відкриті двері видно як Марія бере пучок звіробоя, що висить під стелею і починає готувати чай.

СВЕТЛОВ (дивлячись у слід жінці). Хорошо би! (Сам до себе). Несут какой-то бред... (Щось пригадавши). Вот чорт! Камиш! Как это я сразу не догадался! Марія, а зачем ты мне это рассказала? Он же твой односельчанін...

МАРІЯ (з підсобної кімнати). В двадцять четвертому році Іван Мелешко доніс на мого батька. Тепер моя черга.

СВЕТЛОВ. Ах, вот даже как! Очередь подошла... Дещук!

До кімнати забігає червоноармієць Дещук з рушницею через плече.

ДЕЩУК. Слухаю, товаришу командир!

СВЕТЛОВ. Сдай пост Леонтьеву, переоденься в гражданское, найди что поплоче, і живо в Селівановку. Потолкайся возле чайной, на пристані... Есть предположение, что бандит Мелешко может находиться там. Деньги получишь в кассе колхоза. Я сейчас распоряжусь. Действуй.

Дещук виходить. До кімнати заходить Марія з двома склянками чаю в металічних підсклянниках. Одну склянку ставить на стіл Светлова, той мовчки киває головою, з другою йде за свій стіл, сідає.

МАРІЯ. Я чула, що Константи́нівку також записали на "Чорну дошку".

СВЕТЛОВ. А как же иначе? Несмотря на предупреждение, партийная организация района не смогла мобилизоваться на действительно большевистскую борьбу по ликвидации прорыва, образовавшегося в хлебосдаче, і не сумела сломать кулацкий саботаж в проведении этих работ. Думаю, это правильное решение. Землю гризть будут, а хлеб сдадут!

МАРІЯ. Та вже й так гризуть, товаришу Светлов. Вчора на вокзалі в Селіванівці ажно двісті дітей виловили. За один тільки день! Невже не шкода дітей?

СВЕТЛОВ (подивившись на двері, і, стихивши голос майже до шепоту). Тот факт, что ты иногда пускаешь меня к себе в постель, не дайт тебе права задавать мне, человеку при исполнении, такие вопросы. Партия і товарищ Сталин поставили передо мной огромной важности задачу. І я ей честно выполняю.

МАРІЯ. Мені ніколи не подобалися військові... Втім, у вдови, котра гибіє у напівживому селі, вибір завжди не великий... Це я про ліжку... (Вагаючись). Кажуть, на західному кордоні стоять ешелони з хлібом, що його назбирали для голодуючих східняків західні українці. Два ешелони радянські прикордонники на нашому боці вже спалили... Це така ваша партійна мудрість? (Довга пауза). Навіщо ви нас, українців, вбиваєте? Навіть не так: за що?

Светлов зривається з місця, підбігає до Марії, хапає її за плечі, починає трусити.

СВЕТЛОВ (засичавши змією). Ты что себе позволяешь, сука подзаборная?! Да я могу тебя за такие слова без всякого суда прямо здесь порешить! Контра!

Марія також рвучко встає і дає Светлову гучного ляпаса.

МАРІЯ. Це тобі за подзаборную суку! Негідник! Позаливали очі сталінським елеєм і правди не бачите! *(Светлов хапається за наган)*. Ну давай, стріляй! Стріляй! Ось сюди! *(Марія прикладає руку Светлова з наганом до свого живота)*. Щоб одразу двох! Мене і твою дитину! Мерзотник!

СВЕТЛОВ *(перелякано озирнувшись)*. Какого ещѐ ребьонка? Ти в своем уме?!

Друга дія

Сцена 6

Україна. 1933 р.

Біля дверей кабінету Светлова стоять: головний агроном колгоспу – Супруненко Микола Іванович та двоє червоноармійців з гвинтівками в руках. Супруненко в розірваній на плечі свитині, весь побитий, в синцях, на губах кров.

ОДИН З ЧЕРВОНОАРМІЙЦІВ. Арештованого доставлено, товаришу командир.

Светлов підсуває ногою Супруненку стілець, бо той ледве ледве тримається на ногах.

СВЕТЛОВ. Садісь, Николай Івановіч. *(Запалює цигарку)*. Плохо виглядішь... *(Після довгої паузи)*. Вот скажи... Зачем тебе, герою гражданской, орденосцу, передовіку соціалістического строительства, знатному агроному, понадобилась эта преступная афѐра с посевной озимих?

Светлов бере зі столу лист паперу, читає.

СВЕТЛОВ. Гражданин Супруненко вступіл в преступний стговор с брігадірами Хомутовим і Антоновим і произволь посев озимих с грубими нарушениями. А іменно, уменьшил вдвое закладку посевного материала во время сева. Секономленный посевной материал бил расхищен". *(Светлов кладе аркуш на стіл)*. О чѐм ти думал, ідя на это преступление?

СУПРУНЕНКО *(вистерши скривавлені губи)*. Про людей думав, комбат... Щоб змогли зиму перебути. Бо вкраденого, як ти кажеш, зерна мало вистачити всім дворам до перших трав. *(Робить паузу, збирається з силами, продовжує)*. Про попухлих діточок думав, що вже не мають сили просити їсти, а тільки дивляться на тебе величезними голодними очима... Та що я тобі тут розповідаю, комбат... У тебе немає дітей...

Светлов сіпається і нервово запалює цигарку, затягується димом.

СУПРУНЕНКО. Ти не зрозумієш, як це дивитися на свою дитину, котра тихо помирає від голоду і не мати змоги допомогти їй! *(Переводить подих, кривиться від болю)*. Ти думаєш я вмерти боюся? Я боюся пережити замордованих твоєю безбожною владою своїх дітей!

Светлова, ніби якась сила підхоплює зі стільця, він дістає тремтячою рукою наган і двічі стріляє в Супруненка. Супруненко падає на спину, двоє червоноармійців залякли від переляку. Один з червоноармійців встигає підхопити Супруненка попід руки. Другий червоноармієць бере Супруненка за ноги, і вони швидко виносять тіло з кабінету.

СВЕТЛОВ *(ховаючи наган до кобури)*. Сволочь! Проклятий троцкіст! Саботажнік!

(Дивиться на скам'янілу від жаху Марію). Чего уставілась? Єго всьо равно би расстрелялі через пару дней! (Знову дивиться на Марію). Да сорвался! Работа нервная! Кругом одні предателі, вори і саботажнікі! Предателі і вори! Деті, відіте лі, у него! Партія, прежде всего! Партія! Товаріщ Сталін прежде всего, а всьо остальное – не важно для страны! Поняла?!

МАРІЯ. Боже... який жах... І від цієї людини я маю народити дитину...

Марія рукою закриває рота, щоб не закричати. Біжить до дверей.

В дверях вона зіштовхується з головою колгоспу – Мироном Симоненко.

СИМОНЕНКО (до Светлова). Куди це вона? Як ошпарена... Бачив щойно агронома Супруненка, мертвого, на возі. Що сталося, товаришу командир?

СВЕТЛОВ. Да ти понимаешь, Мірон... Я с семнадцатого года вот із етой гімнастюркі не вилезаю. Только борьба за светлое будущее нашей великой родіни і больше нічого! А тут этот вшивий троцкіст-provokator о каких-то детских глазах талдичет! Растащіл зерно, ублюдок, по своїм людям! Рука сама потянулась за наганом...

СИМОНЕНКО. Я розумію, але все це потрібно офіційно оформити. Тим більше, що з години на годину чекаємо приїзду товариша Хатаєвича та товариша Голуба.

СВЕТЛОВ. Разумеется, председатель... Всьо оформім. Високіє гості уедут, і ми всьо оформім.

СИМОНЕНКО. Аркадію Йосиповичу... Я все розумію, але правила є правила. Мені моя голова ще знадобиться. Вам, я так розумію, також.

СВЕТЛОВ (офіційно). Хорошо, Мірон Анатольєвіч. Я сейчас распоряжусь. Копія пріговора у меня. Там к тебе подойдют товаріщ Дещук. Видай ему, пожалуйста, четырёхдневное денежное содержание і пайок. У него срочное задание, касающееся ісчезновения Івана Мелешко.

СИМОНЕНКО. Добре, зараз все зроблю.

Симоненко залишає кабінет.

Сцена 7

Київ. 2012 р.

Магазин "Весільний салон". Багато живих квітів у кадках. Зі смаком гарно оформлений відділ суконь. Стелаж з готовими сукнями. На одній стіні велике дзеркало. На другій – кабіна для примірювання одягу. Трохи поодаль – стіл та зручне м'яке крісло. На столі стоїть приймач, ваза з квітами та кофейним сервізом.

Лариса, одягнута в майку та джинси, та її подруга – Надійка сидять за столиком та допивають каву.

НАДІЙКА (акуратно ставить чашку на стіл). Тут так затишно, аж не хочеться нікуди йти.

ЛАРИСА (відпивши ковток) . Погоджуюсь, а, можливо, річ не в тім?

НАДІЙКА. А в чім?

ЛАРИСА. Признайся чесно, і тобі заміж захотілось?

НАДІЙКА. Та ні, що ти! Мені ще рано!

ЛАРИСА. Ти ж усього на два роки молодша за мене.

НАДІЙКА. Моя мама говорить, що у мене ще вітер в голові свище...

ЛАРИСА. У декотрих і після сорока свище...

НАДІЙКА. Сподіваюсь, що я в число "декотрих" не буду входити...

ЛАРИСА. Авжеж. Інакше не була б моєю подругою... Зрештою. Коли б це було так, то ти нізащо не стала б студенткою Могилянки.

НАДІЙКА. Ну і плюс допомога моїх батьків. Хіба ти про це забула? Три мови я вивчила самостійно, а ось для решти трьох батькам прийшлося наймати репетиторів...

ЛАРИСА. Коли б ти сама не мала бажання вчитись, жоден репетитор тобі б не допоміг...

НАДІЙКА. Годі, подруго, а то перехвалиш і я задеру носа.

ЛАРИСА. Не задереш, я тебе добре знаю. У тебе є внутрішній стрижень.

НАДІЙКА. Смачна кава, чи не так?

ЛАРИСА. Чудова. Як у Львові.

НАДІЙКА. Цікаво, скільки з нас здеруть за ці дві філіжанки?

ЛАРИСА. Не переживай. Це входить у вартість покупки.

НАДІЙКА. Це добре, а то сьогодні я не платоспроможна. Бач, я вже вивчила одне складне економічне слово...

ЛАРИСА. А скільки ще прийдеться вивчити...

НАДІЙКА. Для цього ж ми спудеї! *(Робить ковток кави)*. Ну тут-то ми вже точно тобі щось виберемо.

ЛАРИСА. А коли ні?

НАДІЙКА. Ну, тоді прийдеться замовляти індивідуально.

ЛАРИСА. А ти знаєш які там ціни ходять?

НАДІЙКА. Залишається лише здогадуватись...

ЛАРИСА. Це поки що точно не для наших гаманців...

Надійка встає, підходить до стелажу та починає перебирати сукні, виймає одну, роздивляється. Лариса, допивши каву, теж приєднується до неї з другого боку стелажу.

НАДІЙКА. Ларо, ось, подивись на цю сукню.

Лариса підходить до Надійки, бере сукню, роздивляється.

ЛАРИСА. Дійсно непогана сукня, але надто велике декольте. Мені це не подобається. Наречена повинна виглядати скромно.

НАДІЙКА. Так ти й так сама скромність...

Надійка вішає сукню, продовжує вибирати.

НАДІЙКА. Тоді ось цю. Подивись, вона оформлена гарними-прегарними трояндочками. Це просто шедевр. *(Подає сукню Ларисі)*.

ЛАРИСА. Непогана, але занадто перевантажена твоїми трояндочками.

НАДІЙКА. А мені подобається. Вони ж малесенькі і акуратні, я б навіть сказала, вишукані...

ЛАРИСА. А одягати-то мені. Можу я мати свій смак? Весілля ж один раз в житті буває... Давай ще пошукаємо.

Надійка вішає другу сукню, продовжує вибирати.

НАДІЙКА. Подивись, що я знайшла! Як на мене, чудовий фасон.

ЛАРИСА. Чудовий-то чудовий, але як сукня буде сидіти на мені? Іноді самий чудовий фасон може зіпсувати загальне враження.

НАДІЙКА. Ну в тебе ж така гарна фігура! Приміряй.

Лариса бере сукню, йде в примілочку. Надійка сідає за стіл, наливає ще чашку кави. Вмикає приймач. Звучить жвава інструментальна музика: "Divine Moon" ("Чарівний місяць"). Лариса, розпустивши своє довге волосся, виходить з примілочної у весільній сукні. Надійка встає, йде назустріч Ларисі.

НАДІЙКА. Ларо, це справді ти? Господи, яка ж ти гарна!

ЛАРИСА (підходячи до дзеркала). Правда?

НАДІЙКА. Бачив би тебе зараз твій Сергій...

ЛАРИСА. Ой, тільки не це. Він у мене такий емоційний... Навіть коли освічувався, ледве не впав без тями...

НАДІЙКА. От тобі й сильна половина людства...

ЛАРИСА. І не кажи... Але, не набирай на мого нареченого. Він у мене дуже порядний. А його емоційність мені навіть імponує. Це набагато краще, ніж він був би грубіяном, "бичарою", як висловлюється нині деякі молоді люди.

НАДІЙКА (підходить до Лариси). Ти просто неперевершена! Ця сукня неначе на тебе шита, підкреслює твою індивідуальність. Ти в ній гарна, скромна і... така загадкова... Справжня наречена.

Лариса підходить ближче до дзеркала, повільно крутиться, роздивляючись себе з усіх боків, то відходить подалі, знову видивляючись на себе з усіх боків.

ЛАРИСА. Невже це я? І мені теж подобається. Як на мене: скромно і зі смаком. Навіть приталювати не прийдеться і довжина по мені.

НАДІЙКА. Бач, яке в мене точне око. Можливо, я колись проміняю свою професію і стану, як і ти, дизайнером... тільки не ландшафтним... мені хочеться одягати наречених.

ЛАРИСА. Все в твоїх руках... Було б бажання.

НАДІЙКА. Мені подобається моя майбутня професія вчителя. Знаєш, перш ніж поступити в Могилянку, я ціле літо пропрацювала в дитсадку, щоб впевнитись, що мені це підходить.

ЛАРИСА. Нормальні молоді люди влітку відпочивають. Невже ти сама до цього додумалась?

НАДІЙКА. Та ні. Мені це порадили батьки. Тоді я протестувала звичайно, але тепер, повір, анітрішечки не шкодую, бо, дивлячись у дитячі довірливі очі, зрозуміла, що їхні юні душі ніби аркуш чистого паперу, де я зможу щодня по краплині вимальовувати той дивовижний світ, котрий я же встигла відчуті і спізнати...

ЛАРИСА. А життя лише починається... О, так виявляється, ти майже поет!

НАДІЙКА. Глузуєш?

ЛАРИСА. Та що ти! Я, навпаки, рада, що ти в такому молодому віці знайшла свою дорогу. Бо є люди, котрі все своє життя знаходяться в "пошуках себе"...

НАДІЙКА. Я була впевнена, що лише ти мене зрозумієш.

ЛАРИСА. Ну ось і добре. Скажи, намисто сюди потрібне?

НАДІЙКА. Намисто... Ти колись говорила, що тобі у спадок від бабусі дісталась низка з маленькими перлами...

ЛАРИСА. Точно, я й забула. Воно як ніщо інше сюди підходить. А замість фати я хочу замовити на голову віночок з маленьких білих квітів. Ромашок, наприклад...

НАДІЙКА. Точно. Це буде так романтично... Зупиняємося на цьому варіанті, чи будеш ще щось приміряти?

ЛАРИСА. Зупиняємось.

НАДІЙКА. Якщо чесно, то й мені захотілось приміряти яку-небудь сукню.

ЛАРИСА. Тоді приміряй.

НАДІЙКА. Ні. Зарано. Спочатку - професія. Все решта - потім. Не можна розслаблятись. Через чотири роки, не раніше.

ЛАРИСА. Хіба можна бути такою впевненою? І все розрахувати наперед?

НАДІЙКА. Можна. Інакше перестанеш бути собою...

ЛАРИСА. Хочу бачити...

Сцена 8

Україна. 1933 рік.

Інтер'єр Сільради дещо змінено. До столів, що стояли вздовж вікон, приставили ще два попід правою стіною. На столах кілька сулій з самогоном, пара пляшок горілки, склянки, тарілки зі смаженою рибою, зелень, дві макітри з картоплею. Коло столів крутяться троє жіночок, розставляючи все на свої місця. Знадвору чути голоси, жіночки хутко залишають кімнату.

До кабінету заходять: Хатаєвич Мендель Маркович, Голуб, Светлов,

Симоненко Мирон та слідчий особового відділу НКВС - Царьков Микола Петрович.

СИМОНЕНКО (*протискуючись наперед*). А тепер просимо до скромного столу, дорогі товариші. Як кажуть, чим багаті... Просимо.

Симоненко підсовує до Хатаєвича стілець.

СИМОНЕНКО. Прошу... сідайте. (*До Голуба*). І вас також прошу сюди, поряд з Менделем Марковичем...

Підсовує стілець і Голубу. Решта сідають хто де бачить.

ХАТАЄВИЧ (*всівшись на підставлений стілець*). Ну, что же, товарищі. Посмотрім, всьо лі у вас так хорошо з гостепріємством, как с хозяйственной деятельностью...

Хатаєвич голосно сміється і слідкує за реакцією Симоненко та Светлова.

Симоненко підривається з місця, швидко відкорковує пляшку горілки і починає наливати гостям. Симоненко наливає собі самогону з сулії.

СИМОНЕНКО. За ваше здоров'я, дорогі гості! За здоров'я нашого керманича товариша Сталіна!

Всі присутні наче по команді встають і стоячи п'ють. Хатаєвич закушує

квашеним огірком, сідає. Слідом за ним сідають і решта присутніх.

ХАТАЄВИЧ. Самогон у тебе вонючий, товариш Сімоненко. Із якого дерьма гонішь?

СИМОНЕНКО *(зірвавшись на рівні)*. Я счас пріберу, товариш Хатаєвіч! Миттю! *(Хапає сулію)*.

ХАТАЄВИЧ. Успокойся, Мірон. Пускай стоїт. Не мне же его піть! *(Вдвох з Голубом сміються)*. У нас вот казёночка стоїт... Рибу тоже, небось, сам ловіл?

СИМОНЕНКО. Так точно, товариш Хатаєвич. Півночі по груди у воді простояв, сітки перевіряючи. Старався. Пам'ятаю, що ви свіжого ляща любите...

ХАТАЄВИЧ. Віжу, что старался... І ценю его. Справішся с посевной – к ордену представлю. Давно заслужил...

Деякий час їдять та випивають.

ХАТАЄВИЧ *(до Светлова)*. Ну, а каков у тебе настрой, Аркадій?

СВЕТЛОВ *(швидко ковтаючи шматок риби)*. Настрой боевой, товариш первый секретарь. *(Намагається встати)*.

ХАТАЄВИЧ. Сіді... Не на службє... Мне тут доложили, о расстреле в Кіріловкє. Что делать думаєшь после такого провала? Как етот преступний элемент просочілся сквозь оцепленіе? Твоя недоработка ілі что-то посерьёзней?

СВЕТЛОВ *(все ще поривається встати)*. Наверное, моя недоработка, товариш Хатаєвіч. Не предвiдел, что преступник может переплить реку, диша через камишинку!

ХАТАЄВИЧ *(повертається до слідчого Царькова)*. Возьмі на заметку, Ніколай Петрович. Нельзя недооценівать своїх врагов.

СВЕТЛОВ. Я уже послал своего человека вслед за Мелешко. Не сомневайтесь, товарищі, ми возьмём его негодяя.

ЦАРЬКОВ *(обводить присутніх важким поглядом)*. А тебе, Аркадій Йосіфовіч, собственно, і деваться-то особо некуда. После сегодняшнего інцидента... *(Самозадоволено)*. Удівльон, что знаю? Работа у меня такая. В понедельник прішлю комісію. Будем разбіратся. Расстрелівать подозреваемого ти однозначно права не імел і жизні твоей во время допроса нічого не угрожало... Однако, зная твою преданность делу партії і лічно товарищу Сталіну, із рук которого ти в своё время получил орден Красного знамені, могу предположить, что тобой в этот момент руководіло стремленіе оградіть молодых красноармейцев от клеветы на партію со стороны саботажніка. Я прав?

СВЕТЛОВ. Спасібо, товариш Царьков. Я оправдаю ваше доверіе, товарищі! *(Встає зі склянкою горілки у руці)*. Верю в нашу с вами побєду над врагами партії і народа! *(Всі п'ють та закушують)*.

ХАТАЄВИЧ. В сложное время нам с вами пріходітся работать, товарищі. Понадобітся много времєені, возможно, десятилетія, для того, чтобы колхознікі сталі зажиточными, еслі своєременно не реагіровать і не предпрінімать соответствующих большевістскіх мер. *(Більш різко)*. Ваша задача: доставать зерно всімі способами. Не бойтесь употреблять крайніе средства. За вами стеной будет стоять партія. Жестокая борьба ведьотся сейчас между крестьянами і нашей властью. Это борьба на смерть! Этот год

являється решаючої перевіркою нашої сили і прочності. Ето іспитаніє нашої сили і їх виносливості. Голод доказав їм, хто здесь господар. *(Пауза)*. Он стоїв мільйони життів, но колхозная система будет существовать всегда. Ми виіграли війну! Давайте вип'ємо за это, товарищі.

Всі встають з місць і п'ють. До кімнати заходить Селянин з двома великими кошиками, вкритими білими рядинами.

СЕЛЯНИН *(перемінаючись з ноги на ногу, до голови колгоспу)*. Я вибачаюся, Мирон Анатолієвич. А куди кошики доставить?

СИМОНЕНКО *(підірвавшись з лавки)*. Прошу прощення товарищі...

Симоненко мов ошпарений підбігає до селянина.

СИМОНЕНКО. Я ж казав куди...

Симоненко виштовхує Селянина з кошиками на двір.

ХАТАЄВИЧ *(дивлячись на годинника)*. О! Засіделісь ми, товарищі. Хорошо в гостях, но пора і честь знати... *(Важко встає, за ним решта присутніх)*. Пора. *(До Светлова)*. Держу на контролі, товарищ Светлов... Не шутіть з огнем... Да, ще одно.

Хатаєвич підходить до Светлова, бере його за лікоть і відводить його в бік.

ХАТАЄВИЧ. Говорят, ти себе бабу зав'олю... *(Посміхається)*. Нєт, партія не протів, но у тебе же в Орле семья. І вот здесь – партія протів. Негоже орденоносцу, семьяніну, опускаться до постелі з дочерью кулака-отщепенца. Я ясно виразілся?

СВЕТЛОВ. Так точно, товарищ Хатаєвич. Всю сделаю. Мімольотная слабость, так сказать... Доверіє партії для мене перевише всего.

ХАТАЄВИЧ. Надеюсь. Пошли, проводишь... Ромео хренов. І помні, товарищ Светлов: нікакой жалості к саботажникам і откровенним врагам! Нікакой! *(Більш жорстоко)*. Лучше репресировать десять случайних, чем пропустить одного настоящего. Помні его. А історія розберьотся... *(Зовсім тихо)*. А что саботажника застреліл собственноручно – одобряю. Нехрен таким мерзавцам землю топтать. Комісії Царькова не бойся. Пустая формальность.

Всі присутні виходять. По хвилині з сусідньої кімнати тихо виходить Марія.

МАРІЯ *(сама до себе)*. Господи, вони ж нелюди...

Сцена 9

Україна. 1933р.

Сільська бібліотека. Крім двох столів та стелажів з книгами посеред кімнати один на одному лежать декілька мішків з кукурудзяними качанами. Поряд, на табуретці, сидить добре побитий дід Яків Юрченко.

Коло дверей, перемінаючись з ноги на ногу, стоїть молодий червоноармієць Кабанов з байдужим виразом обличчя.

За столом сидить Суслов. Щось пише. Через деякий час піднімає голову і зневажливо дивиться на затриманого діда Якова.

СУСЛОВ. Вляпався ти в історію, дід...

Суслов бере зі столу якийсь папірець, підходить до діда Якова і погрожуюче трусить ним перед носом діда Якова.

СУСЛОВ. За "Постановою Центрального Виконавчого Комітету та Ради Народних Комісарів Союзу Радянських Соціалістичних Республік" від сьомого серпня одна тисяча дев'яност тріцять другого року, згідно з розділом два, пункт шість, за оці ось діла *(Показує рукою на мішки з початками кукурудзи)*. передбачається покарання - десятирічне позбавлення волі. Якщо комісія доведе, що крадіжки колгоспного майна були систематичними - отримаєш вищу міру.

ДІД ЯКІВ *(важко дихаючи)*. Якщо й надалі будете так бити, то скоро скажу, що планував вкрати у вусатого його улюблену люльку... Я ці пусті качани на полі назбирав. Там на них жодної зернини нема!

СУСЛОВ. Закрий пельку, старий!

ДІД ЯКІВ. Лихий ти, Колька, став... Я ж тебе ще малим знав... Що з вами всіма сталося? Ти давно в нашому селі був? Подвірні обшуки з конфіскацією... Крім хліба, позабирали всі запаси: сухарі, картоплю, буряк, сало... Боже, як я давно не їв сала! Соління, фруктова сушка, боби з рукавичок і ті повитрушували! Покарання за "куркульський саботаж" хлібозаготівель! Чорти б вас позабирали...

Дід Яків витирає засохлу кров на скроні.

ДІД ЯКІВ. Та немає у нас нічого! Минулого року всі, від малого до старого, розкривали на полях мишачі нори... Сто двадцять гектарів паші лопатами перерили... Ти думаєш, що з тих шістнадцяти центнерів зерна нам хоч щось попало? Чорта лисого! Косіор видає наказ - негайно припинити довіз товарів в кооперативну і державну торгівлю, заборонити колгоспну торгівлю, припинити кредитування і провести дотермінове стягнення кредитів... Людина не може не їсти, Колька... Якщо у людини відібрати все, вона може взятися за вила...

СУСЛОВ. Що?! *(Повертає голову до вартового)*. Ти чув? Ти чув, що цей мерзотник сказав?! *(Той киває головою)*. Про вила згадав? Погрожуєш радянській владі?! Будуть тобі вила, контра!

Суслов встає з-за столу. В цей час до кімнати заходить Светлов. Він добряче на підпитку.

СВЕТЛОВ. Это і єсть тот вор?

Светлов обходить навкруг діда Якова, підходить до мішків з качанами.

СВЕТЛОВ. Опять ти, Юрченко, прінялся за старое? Тебя же в прошлом году на поле с ножніцями поймали, насколько я помню... Колоски резал... Тогда ти по старості штрафом отделался... Теперь вот мешками тащишь?

ДІД ЯКІВ. То пусті качани, товаришу начальник...

СВЕТЛОВ *(скаженіючи)*. Я тебе не товарищ, гніда!

Светлов б'є діда Якова в обличчя, той падає на підлогу, непритомніє.

СВЕТЛОВ. Товаріщ... *(До вартового)*. Кабанов, позові Михайловну. Что-то я проголодался...

Червоноармієць Кабанов йде геть.

СВЕТЛОВ. Товаріщ... *(Заточується)*. Ти смотрі... а Земля на самом деле вертітсь! Прав бил товарищ Галілей! *(До Суслова)*. Не хотел нікому говоріть, но у меня сегодня

день рождення... Сорок п'ять стукнуло... (Пауза). А радості чому-то совсем нет...

Светлов сідає на лавку.

СУСЛОВ. Поздравляю, товарищ комбат! От всего сердца...

До бібліотеки заходить Тамара Михайлівна – кухар батальйону НКВС.

ТАМАРА. Викликали, товаришу Светлов?

Тамара, побачивши діда Якова, котрий лежить на підлозі, обережно обходить його.

СВЕТЛОВ. Собері нам что-лібо на стол, Тамара. Как-нікак день рождення сьогодні у мене...

ТАМАРА (радісно). Та звичайно! Я миттю!

Тамара швидко залишає бібліотеку. Светлов бере зі столу графин з водою, підходить до діда Якова і хлюпає на нього водою.

СВЕТЛОВ. Подохнет чого доброго... Впрочем, і пулю на него жалко...

Дід Яків поволі приходить до тями, підповзає до своїх мішків і сідає, притулившись до них спиною.

ДІД ЯКІВ (в бік). Попався би ти мені на очі років тридцять тому, коли я ще в кузні працював...

СВЕТЛОВ (замахується кулаком, але опускає руку). Ладно, дед... Живі... до утра... Я тебе інакше накажу...

До кімнати швидко заходять червоноармієць Кабанов з кошиком у руках, за ним – Тамара.

Суслов збирає на одному столі папери і перекладає їх на стіл Марії.

Тамара швидко виймає з кошика сулію з самогоном і ставить на звільнений стіл, далі розставляє тарілки з їжею, склянки, виделки.

СВЕТЛОВ. Спасібо, Тамара...

ТАМАРА. Гуляйте на здоров'я. Коли що, то я поряд... У сільраді...

Тамара залишає бібліотеку.

Светлов наливає у склянку самогон і підходить до діда Якова.

СВЕТЛОВ. На, пей... дед... За моє здоров'я... (Дід Яків відвертається). Понімаю... Тогда просто випей... не за моє здоров'я... может, не прідьотся больше...

Светлов ставить склянку на підлогу поряд з дідом Яковом, повертається до столу, сідає.

СВЕТЛОВ. Давай, Суслов, налівай... Душа горіт...

Светлов і Суслов випивають, закушують.

Дід Яків деякий час спостерігає за ними, потім все ж тягнеться тремтячою рукою за склянкою і залпом випиває.

СВЕТЛОВ (озирається на діда Якова). Ну вот! А ти говоришь... Хорошо пошла?

Миттєво захмелілий дід Яків мовчки подивився на Светлова і зробив спробу піднятися на ноги, але ноги не тримають і він знову сідає на підлогу.

СВЕТЛОВ. Небось, закусить хочешь? А, дед?

ДІД ЯКІВ. Хочу...

СВЕТЛОВ. Без проблем, дед... Хоть ти і расхититель соціалістической собственности, і контра первостатейная, но у меня тоже есть сердце.

Светлов бере зі столу шматок хліба і, хитаючись, йде до діда Якова. Підійшовши, починає поволі кришити хліб просто на підлогу.

СВЕТЛОВ. Цип-цип-цип... поклуй, дедуля, хлебушка... Хлебушек вкусний... свіжий... Цип-цип-цип... Я сегодня добрий і справедливий... Неужелі не хочется хлебушка?

Дід Яків плаче від сорому і образи. Потім все-таки нахиляється вперед і починає тремтячою рукою збирати крихти хліба і заштовхувати їх до рота. Светлов тішиться зі своєї ідеї і потроху відступає назад, продовжуючи розкидати на підлогу крихти хліба.

СВЕТЛОВ. Цип-цип-цип... Давай, дед! Ползі... жрі народний хлеб... Ублюдок... Кулацкое отродье...

Дід Яків, голосно плачучи, все ж падає на груди і повзе за крихтами, не в силі зупинитися.

Светлов задкує майже до дверей.

СВЕТЛОВ. Ну что, закусил, кулацкая морда? Наелся?

Светлов кидає на підлогу залишки хліба, дід Яків зопалу хапає шкуринку, Светлов зі всього розмаху наступає чоботом на руку діда Якова, чути тріск поламаних кісток.

Дід Яків дико кричить, Светлов починає несамовито бити діда Якова.

До кімнати заходить Марія.

МАРІЯ. Що тут таке?

Марія кидається боронити Діда Якова.

МАРІЯ. Ти ж його вб'єш! Геть озвірів! *(Светлов відштовхує Марію).*

СВЕТЛОВ. Заодно с контрой? Под трибунал захотела? Сlišала, что товарищ Хатаєвич давеча сказал? Нікакой жалості к расхитителям соціалістической собственности і саботажникам! Ні-ка-кой! За мной стоїт партія! І мене плевать, что кому-то не нравятся мої методи! *(Заточується).*

Суслов зіскакує з лави і підтримує командира.

СУСЛОВ. Аркадій Йосифовіч, успокойтесь... Пойдьомте за стол...

СВЕТЛОВ. А ти меня не успокаивай, Суслов... По глазам віжу, что тебе тоже не нравятся... Всем не нравітся... А мне нравітся?!

МАРІЯ. Та ти ж п'яний... За начальством ще пилюка не вляглася... Цікаво, щоб на це твій товариш Хатаєвич сказав...

СВЕТЛОВ. Не твоє собачье дело, Марія Станіславовна! Не твоє собачье дело! Я при ісполненіі! *(Повертає голову до дверей).* Ей, красноармеец Кабанов! Ілі кто там?! Охрана!

До кімнати вбігає Кабанов.

СВЕТЛОВ. Убері его дерьмо. *(Показує рукою на діда Якова).* Запрі его в амбаре на ночь. Піть не давать! Сапогі снять! Виполняй!

Кабанов хапає діда Якова попід руки і витягає його з кімнати.

МАРІЯ. Звичайно не моє... *(З презирством)*. Ви ж тут хазяї... *(До Суслова)*. А ти, Коля, знаєш, що від сьогодні твого села вже немає? Круки з усього району злетілися людські кістки докльовувати... Вчора останню людину до ями притягли...

СВЕТЛОВ *(насторожено)*. Так, так... І откуда у нас еті данніе? Інтересно... Может, у меня здесь, под боком шпіонское кубло окопалось? Кто дал тебе право распространять заведомо лживую інформацію?

МАРІЯ *(спокійно)*. Та яка ж вона лживая, товаришу Светлов! Три місяці облоги і справа зроблена. Шістсот дворів, майже дві з половиною тисячі людей... Просто так... за наказом товариша Хатаєвича... як корова язиком злизала...

Марія підходить до Светлова.

МАРІЯ *(неголосно)*. Якщо я кубло, то ти в цьому кублі залюбки спиш, паскудо... Чула, як ти тут перед своїм начальством сповідувався... Сім'я, кажеш, у тебе є? А мені ти що казав? Про любов тут цвірінкав...

Светлов виривається з рук зніченого Суслова.

СВЕТЛОВ. Совсем с ума сошла! Прі посторонніх... *(До Суслова)*. Чего вилупілся? Брякнешь кому – прістрелю как собаку! Понял? Налівай лучше! День рожденія у меня! І пошло оно всьо к чортовой матері!

МАРІЯ. Бач, як тобі поталанило! В такий день свій день народження святкуєш...

СВЕТЛОВ. Что такое: поталанило?

СУСЛОВ. Повезло, товарищ командір...

СВЕТЛОВ. А-а-а-а... Конечно, повезло. Повезло, что роділся, что вырос настоящим человеком, повезло, что партія доверіла мне такой ответственный участок работы... Да, я счастливый человек, Марія Станіславовна! Счастливый!

Светлов бере склянку і п'є.

СВЕТЛОВ. А какой сегодня день?

СУСЛОВ. Воскресенье, товарищ командір.

СВЕТЛОВ. Это я знаю... І что такого особенного в етом воскресеніи?

МАРІЯ. Сьогодні Паска, товаришу Светлов... День Воскресіння Христового... Чули про таке свято?

СВЕТЛОВ. Что?! *(Голосно сміється)*. Какая же ти тьомная, Марія! Бога нет! Это протіворечіт марксістско-ленінському ученію! Ми всему міру давно доказалі ето! Нікакого бога нет і нікогда не било! Там *(Показує в стелю пальцем)*. нічого нет.

МАРІЯ. А Бог не там, товаришу Светлов... Бог ось тут. *(Прикладає руку до грудей)*. Там, де серце... Втім, у комуністів замість серця пламенний мотор...

В сусідній кімнаті чути шерхіт, Марія та Светлов повертають голови, а Суслов дістає з кобури наган і рішуче йде до кімнати.

Чути шум, слабій жіночий зойк і через секунду Суслов витягує з іншої кімнати перелякану, погано вдягнену дівчину – Оксану.

СУСЛОВ *(повертає її обличчям до себе, придивившись на світлі до дівчини)*. Оксана?! Чорт забирай! Що ти робиш в підсобці?! І взагалі, мені казали, що ти

померла...

СВЕТЛОВ *(вже добре п'яний)*. Шпіонка!

СУСЛОВ. Да какая она шпіонка, товарищ комбат! По соседству жилі. Їй і годков-то всего нічого... Шестнадцять, напевно... А то і того менше.

Оксана злякано притуляє руки до грудей і починає плакати.

СВЕТЛОВ *(не вгамовується)*. Как ти сюда попала? Фамілія! Із якого села! Отвечай, живо!

СУСЛОВ. Так я же вам сказав – із мого села, товарищ командір...

СВЕТЛОВ. Я же не у тебе спрашиваю, товарищ комвзвода! *(До Оксани)*. Подойді сюда!

Оксана робить кілька кроків до Светлова.

СВЕТЛОВ. Повторяю... Фамілія, ім'я! Почему тайно находишься в служебном помещеніі...

ОКСАНА *(крізь сльози)*. Оксана Марченко... з Калинівки... Всі на нашому кутку помирали, а дядько Іван зарубав мою маму, щоб з'їсти і пообіцяв і мене зарубати, коли я комусь скажу. Я втекла... *(Плаче)*.

СВЕТЛОВ. Ну, допустім... Дальше. Как прошла сквозь оцепленіе? *(Повертає голову до Сулова)*. Говорілі, мишь не пробежит? *(До дівчини)*. Ну?!

ОКСАНА *(розмазуючи сльози по брудному обличчі)*. Втекла, а солдати мене впіймали за селом і силоміць тримали у своїй землянці тиждень...

СВЕТЛОВ. Зачем?

ОКСАНА. Казали мовчати, і обіцяли вбити, як я кому скажу...

МАРІЯ. То тебе тиждень гвалтували, дитино?

Оксана знову плаче і знеможено опускається на підлогу.

МАРІЯ. Та що ж це таке твориться, Господи!? *(До Сулова)*. Як ви можете!? Невже в вас немає нічого святого?!

Сулов, опустивши долу очі, сідає за стіл і випиває залпом склянку горілки.

СВЕТЛОВ. Насіловалі, говоришь... *(Тьманими очима дивиться на дівчину)*. Нехорошо...но не смертельно... *(Перехиляє і собі склянку горілки)*. У мене сьогодні день рожденія... І раз нікто не додумался сделать мне подарок, ти і будешь ім... *(Голосно сміється)*. Моім подарком. *(Ще дужче сміється)*.

СУСЛОВ. Так не можна... так нельзя, товарищ командір! Она же ещѐ ребѐнок!

Светлов намагається встати, але заточується і падає на підлогу.

СУСЛОВ. Так не можна...

СВЕТЛОВ. Что?! Это ти своєму командіру сказав?! Мне нельзя?! Твоім красноармейцам можно, а мне нельзя!? Мне!? Орденоносцу?!

Светлов б'є Сулова чоботом декілька разів по голові та по тулубу.

СВЕТЛОВ. Мне нельзя? *(Єхидно)*. А кто мне мешает?

Марія кидається на Светлова, але той з силою відштовхує її, Марія падає на підлогу і втрачає свідомість.

Светлов, дико регочучи, хапає заміліу від переляку Оксану і тягне її до підсобки.

Чути зойки дівчини.

ОКСАНА. Не чіпайте мене, благаю вас...

СВЕТЛОВ. Іді сюда, я сказав!

ОКСАНА. Не треба, благаю вас...

Светлов хапає Оксану і притягує до себе.

Оксана чинить опір, коли не стає сил, кусає за руку Светлова.

СВЕТЛОВ. Ах ти, сука, ещщо і кусаться!?

Чути глухі удари по тілу, глухі зойки Оксани. З підсобки виходить Светлов, застібуючи галіфе. Його руки і галіфе забруднені кров'ю.

Марія без свідомості лежить на підлозі. Светлов підходить до Марії і кілька разів штовхає її чолом.

СВЕТЛОВ. Ей, разлеглась тут... Іді, допоміг етой шлюхє... У неїо кажется, проблеми... *(Дивиться на своє галіфе)*. Запачкала мене всего. Сволочь.

Светлов йде до столу, наливає склянку горілки, п'є і через декілька секунд засинає за столом.

Марія приходить до тями, важко встає з підлоги і, тримаючись за голову, йде до підсобки. Оксана лежить на підлозі.

Марія підходить до Оксани, схиляється до її грудей, прислуховується, потім щупає пульс. Впевнившись, що Оксана мертва, починає причитати.

МАРІЯ. Ой, горе нам, горе... Ой, Оксаночко, ой дитиночко... Ти вже бездиханна... Ти ж така гарненька... ти ж така молоденька... Тобі б лише жити... діточок родити... Та не буде цього... Ой, горе нам, горе...

Стогнувши, Марія виходить з підсобки, обхопивши голову руками, ходить, наче божевільна, кругами по кімнаті.

МАРІЯ. Господи... ти ж бачиш, що роблять ці лиходії з нами... Що ж нам робити... Покараєш їх? Чи й далі будуть на наших кістках панувати?!

Марія знову повертається у підсобку. З дверей підсобки Марія витягує попід руки скривавлене тіло Оксани в пошматованому одязі, кладе її на підлогу.

МАРІЯ. Ти вбив її... Чуєш?! *(Повертає голову до Светлова)*. Чуєш? Негідник! Паскуда! Оксана померла!

Светлов щось мчить у відповідь, Марія підбігає до нього, несамовито трусить його за плечі. Светлов майже не реагує.

Марія бере зі столу графин з водою і рушник, йде до Оксани і, намочивши рушника, витирає від бруду її обличчя, ший, руки. Встає, похитуючись всім тілом.

МАРІЯ. Пробач, що так вийшло, дитино... Оксаночко...

Марія підходить до столу, бере зі столу стакан з водою, лє на ганчірку і починає знову вмивати Оксану, пальцями розчісує її волосся і поправляє на ній пошматовану одяжину. Марія, зробивши це, задумується.

Потім підходить до Сулова, перевертає його на спину, бере його попід руки і тягне до виходу.

МАРІЯ. Ти хоч і негідник, але тобі ще зарано помирати. Не хочу бути твоїм катом...

Марія витягує Суслова з кімнати і повертається до Сільради. Далі заходить до підсобки і виносить звідти бідон з гасом. Підходить до дверей і розтягує складну решітку на вхідних дверях. Закриває решітку на навісний замок. Закриває на ключ двері у підсобку. Ключі викидає у вікно.

МАРІЯ. Ось тепер все.

Марія бере бідон і починає поливати все довкола. Закінчивши поливати стіни та підлогу, рештки гасу виливає на Светлова. Потім дістає з його кобури наган і виймає з нього патрони.

МАРІЯ. Щоб легкої смерті не закортіло. Негідник.

Марія кидає наган на підлогу, дістає з кишені свитини коробку сірників.

Светлов подає ознаки життя.

СВЕТЛОВ. Чорт побері, что ето за запах?

МАРІЯ. То запах твоєї смерті, нелюде...

СВЕТЛОВ. Что?! Какой смерти, дура! *(Принюхується)*. Почему я весь в керосіне? *(Насилу до нього доходить зміст того, що відбувається)*. Что ти задумала, ідіотка? Почему закрыта решотка? І где Суслов?

МАРІЯ. Я подарувала Суслову життя, бо він ще не такий зіпсований, як ти. *(Торкається рукою свого живота)*. Пробач мені, моя ненароджена дитино...

Марія запалює сірник. В бібліотеці починає вирувати полум'я.

СВЕТЛОВ *(несамовито кричить)*. Я не хочу умірати! *(Плаче)*. Не хочу!

Сцена 10

Київ. 2012 р.

Велика кімната, в якій будівельники розпочали ремонт. Біля стіни лежать декілька мішків з будівельною сумішшю, посередині кімнати розставлені ємності для її замішування, на підлозі пара кельм і терка, якісь ганчірки, маленький ослінчик.

Посередині кімнати сидять два будівельники: Сергій та Микола. Голови у Сергія та Миколи рясно вкрились сивиною. Микола закриває зошит. Обидва приголомшено мовчать.

Чути голос Лариси: "Сергійку, я до тебе на хвилинку, у мене вікно, біжу на пари. Хочу тебе трішки підгодувати"...

До кімнати забігає Лариса.

ЛАРИСА. Я принесла тобі канап... ки...

Лариса риється в сумці, дістає канапки, піднімає голову, побачивши, що хлопці посивіли, німіє.

СЕРГІЙ *(піднімає голову і дивиться на Миколу)*. Миколо... Ти став сивий...

МИКОЛА *(також піднімає голову і дивиться на колегу)*. Ти також...

Кінець другої дії.